

עבדו את־יהוה בשמחה

(למד כי תגלו)

בסוף פרשתנו נמצא מקור לדין של עבודת ד' בשמחה. שיא העבודה הוא מתוך אהבה ודבקות, שייכות, הרמוניה ושמחה¹⁰. זהו המצב האידיאלי¹¹: "אין שכינה שורה... אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר¹²: 'ועתה קחו לי מגנן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ד'"¹³. עבודת ד' בשמחה היא מצב פסיכולוגי עליון, כן בו "כל עצמתי תאמרנה"¹⁴, וכמוכן נדרשות מדרגות קודמות כדי להגיע לזה.

יש מצוה של אהבת ד', ומצוה של יראת ד', אבל אין מצוה לשמוח בד'. בכפייה ובפקודה אין מוכן לשמחה. רק בתהילים מוזכר "עבדו את ד' בשמחה"¹⁵. אבל אין לומדים הלכות מדברי קבלה¹⁶. הרמו היחידי למידה זו נמצא בפרשתנו תחת ערימה של קללות, כמו מרגלית שאין לה שמירה אלא בקרקע¹⁷: "תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך בשמחה ובטוב לבב"¹⁸ — דווקא מתוך הסיכוכים הנוראים מתגלית הפנינה העילאית הזאת.

יחזקאל וירא לוי וזוהו רגיו אל ז'א

המקור לחיוב עבודת ה' בשמחה הוא בפסוק: 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה'²⁸. עבודת ה' בשמחה היא הופעה גדולה כל כך, עד שלא ניתן הדבר להתבטא במפורש בתורה, אלא אנו למדים על כך 'הן מכלל לאו'. כשם שיש מכות גדולות, שמחמת גודלן לא נכתבו בתורה במפורש²⁹, כן עבודת ה' בשמחה, משנכתבה בתורה, נכתבה כעין בהסתר, בפרשת התוכחה. זהו אחד העניינים שמחמת גודלם נאמרו בהבלעה ובגניזה.

קטן תורה אל יג

יומא דהילולא של הרבי ר' בונם מפרשיסחא

ז"ל, יוס הילולא גדול, איי מהחיי. הריים

ז"ל זסס הרבי ר' בונם ז"ל שאמר זסס הרבי ר'

משה לייב ז"ל על מה דכתיי בתוכחה, תחת אשר

לא עבדת את ה' חלקי בשמחה וגו', כי על מה שלא

עבדו בשמחה אין להעניש כל העונשים הנזכרים, אך

הפירוש שכל זה שקלקלו זא עייי שלא עבדו בשמחה,

זאס המלות ועבודת השייית חזיבין לאדס כראוי יותר

מכל חללי דעלמא, אי אפשר שיבוא לידי זוס חטא,

לרבי מפרשיסחא ז"ל זאמת קראו זמחה.

לא זוזא זאזא - יא אלזא

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת

האל שצוה בקו עבודת גדולה היא. וכל המונע עצמו

משמחה זו ראוי להפריע ממנו. שנאמר, תחת אשר

לא-עבדת את-ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב.

וכל המגס ודעתו וחולק כבוד לעצמו ומתפבד בעיניו

במקומות אלו חוטא ושופה. ועל זה הזהיר שלמה

ואמר, אל-תתהדר לפני-מלך. וכל המשפיל עצמו

ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המקבד העובד

מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר, ונקלתי עוד מזאת

לפניי שפל בעיני. ואין הגדלה והקבד אלא לשמח

לפני ה'. שנאמר, והמלך דוד מפזו ומכרפר לפני ה'

רגו: רזאס ה' אלזא נה ה'א

אין ענג ושמחה לאדם בעשותו מעשים, כי אם אחרי שמציר בלכבו היטב

תקליטם, וכפי ידיעתו הטובה הצומחת ממעשיו. כן תרבה שמחתו בהם.

ומאשר השמחה נחת-הרוח שנמצאת בלב על ידי המעשים, היא הסבה

העקרית להתמדה עליהם, כי האדם כוסף לאור וצהלה משבע נפשו השכלית.

וכדרך מתנהג וקדרות, על כן "איזהו חכם הרואה את הנולד", כי כל מה

שיתקבד לו יותר הטוב הנולד ממעשיו, כן יגדיל ויאדיר את השלמתם.

על כן נצטיינו לעשות את מעשה המצוות בשמחה, כמו שאמר הכתוב

"תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך בשמחה ובטוב לבב" (דברים כח, מז).

ומאד נדע כי כל מה ששצונו התורה על דבר התלוי בלב, אין כונתה שנקנה

אותו הדבר בעצמו על ידי השקפתנו עליו, כי זה אינו בכלל הבחירה, וכמו

שהמצוה לאהבה את ד' וליקאה ממנו, איננה מתפרשת כי אם ששצקס בדרךכים

שקטבעס להתננות לנו היראה והאהבה, דהיינו למוד התורה וחלקיה וידיעת

דרכי השם ותקבדו ומדות טובו, שעל-ידי ידיעה הקרובה באלה סבוא היראה

והאהבה פשבע. כן הצווי לעבד את ה' בשמחה, גם כן הפנה על ההשתדלות

א בדיעת התועלת הנמשכת מהתורה והמצוות, ואז נחזק לשמח בהם, ולא יהיו

עלינו כמשא כבד, כי אם לעטרת תפארת. אוויר הזאזא - אוויר אל זא

מבוארים בכמה מקומות בתלמוד

ובבמה מדליקין (נ): אמרו ושנחתי

אני את השמחה זו שמחה של מלוא.

ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו

לאדם לעשות המלות מנד שהן חונה

עליו והוא מוכרח וזנוס בעשייתן

אלא חייב לעשותן והוא שמה בעשייתן

ועשה הטוב מנד שהוא טוב ויבחר

בזאת מנד שהוא חמת ויקל בעיניו

ערחן ויבין כי לכך נולד לשמש את

קונו וכשהוא עושה מה שנכרח

בשנינו ישמה ויגיל לפי שמחת

שאר דברים תלויה בדברים בטלים

א שאין קיימים בכל השמחה בעשיית

המלות ובלמידת התורה והשכמה

היא השמחה האמיתית. וזהו שלמה

בדרכי מוסרו שבה שמחת החכמה

ואמר בני אס חכס לכך ישמה לני

גס אני (משני כג): ז'א ז'א

וְהָיָה יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מְצֻדָּה לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאֵת
 הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַת וְעִשִׂית אוֹתָם בְּכָל־לַבֶּכְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:
 אֵת־יְהוָה הָאֱמֻנָה הַיּוֹם לְהוֹיֵת לְךָ לָאֱלֹהִים וְלִלְכַת בְּדַרְכָיו י
 וְלִשְׁמֹר חֲקָיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמַע בְּקוֹל: וְיְהוָה הָאֱמֻנָה י
 הַיּוֹם לְהוֹיֵת לוֹ לַעֲם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר דָּבַר־לְךָ וְלִשְׁמֹר כָּל־מִצְוֹתָיו:
 וְלִתְתֵךְ עָלֶיךָ עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהֲלֶה וְלִשְׁמֹר וְלִתְפָּאֵרַת י
 וְלִהְיֶתְךָ עִם־קִדְשׁ לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר:

ו'א"י ו' סו

11

אֲהַבְתוּ אֶת הַמִּצְוֹת הַנִּתְּנָה אַהֲבָה עֲצֻמַּת פְּנִימִית מֵעֵמֶק הַנֶּפֶשׁ וּקְדֻשָׁתָהּ,
 בְּזִרְיוֹת וּצְהִלָּה. הַיָּה זְרוֹי וְזָהִיר לְקִרְוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע בַּתְּפִלִּין בְּתִיקוֹן¹⁴⁴, גַּם בְּאִירוֹפָּא
 בְּיַמֹּת הַפּוֹץ. כָּל דְּקָדוּקָי־תּוֹנָה וְדְקָדוּקָי־סוּפְרִים¹⁴⁵ הַחֲמוּרִים וְהַקָּלִים, הִיוּ חַבִּיבִים
 עֲלָיו חֲבַת הַנֶּפֶשׁ, וְהָיוּ לוֹ לִעֲנָג וְשִׁעֲשׂוּעִים, זֹאת הִיא מִדַּת טָבַע הַיְהוּדוֹת בְּטֵהֲרָתָהּ,
 כִּשְׂאֵין מִכְרִיחִים בְּכַחוֹת מוֹנְרִים לְקַלָּא אֶת הָרוּחַ. כָּל הַתּוֹלָדָה הַגְּדוּלָה שֶׁל פְּרָטִי
 הַדְּיָנִים וְהַמְנַהֲגִים, אֶפְלוּ הַחֲמוּרוֹת שֶׁהִחֲמִירוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל עַצְמָם, כְּלָם הַם פְּרָטִי
 הַאֲהַבָּה הַפְּנִימִית שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל עִם ד', לְשֵׁם ד' אֱלֹהָיו, לְתוֹרָתוֹ, לְעַמֻּמִּיתוֹ וְלָאֲרֻצוֹ,
 הַמְקַשְּׂרִים כָּאֶחָד מִבְּלִי לְהַפְרֵד לַעֲד. הַאֲהַבָּה הַפְּנִימִית וְהַגַּעְגּוּעִים הַקְדוּשִׁים הַמָּה
 מִבְּקָשִׁים לְהַתְרַחַב בְּכָל אֲשֶׁר יִמְצְאוּ, וְהַהֲרַחְקָה הַיִּתְרַטֵּב טַבְעִית הִיא בְּיִשְׂרָאֵל לְהִסְבִּיעַ
 אֶחָתָם הַאֲהַבָּה וְהִעֲנֵג הָרוּחָנִי שֶׁל רְחָשִׁי בְּבֹד וּיְדִידוֹת הַלְלוּ עַל דְּרָכֵי הַחַיִּים, זֹאת הִיא
 הַהַרְגָּשָׁה הַעֲדִינָה הַכְּלִילִית בְּכֻלֵּי הָאֵפָה מִרְאֵשִׁית עַד אַחֲרִית, וְהִיא קִשְׁפַּעַת וְהוֹלְכָת
 כָּל זְמַן שְׂרוּחָה בְּרִיא וְחֹסֵן בְּקַרְבָּהּ, וְשׁוֹרָה תִּמִּיד עַל הַחֲלָק הַרְעָנָן וְהָאֲמִיץ שְׁבָהּ, שֶׁהִם
 חֲסִידֵי וְגִדוּלֵי הַדּוֹרוֹת. הַתּוֹנָה וְכָל מִצְוֹתֶיהָ, לְכָל סַעֲיָפִיקוֹ וְסַעֲיָפִיקוֹ וְסַעֲיָפִיקוֹ, בְּחַיִּים,
 בַּתְּלַמּוּד וּבְפַעֲשֻׁהּ, הוּא רֹאֵה בָּהּ שִׁירָה אֱלֹהִית גְּדוּלָה וְאַדְרָהּ, שִׁיר יְדִידוֹת. כָּל מִצְוָה
 וְכָל הַלְכָה יֵשׁ לָהּ תְּכוּנָה מוֹסִיקָלִית מְיֻחָדָת, שְׁכַנְסָת יִשְׂרָאֵל הִיא מִקְשִׁיבָה אוֹתָהּ
 וּמִתְעַנְגָּת עֲלֶיהָ, "פְּרַח תְּפַרַח וְתַגַּל אֶף גִּילַת וְגוֹ'¹⁴⁶. עֲלִינוּ רַק לְהַסִּיר אֶת הָאֵסֶם
 מֵעַל אֲזָנֵי בְּנֵינוּ, "בַּחֲחוּסִים וְהַקּוֹצִים הַסּוֹבְבִים אֶת הַשׁוֹשֶׁנָה הַעֲלִיוֹנָה"¹⁴⁷, וְהַשִּׁירָה תִּכְה
 גֵּלִים בְּלִבְבָם וְתִרְוֹמָם אֶת נֶפֶשָׁם בְּאוֹתָהּ הַרוּמְמוֹת הַטָּבָעִית שֶׁהִיא מְרוֹמְמַת אֶת כָּל
 אוֹתָם אֲשֶׁר חָשׂוּ כְּרָאוּי לְפַתֵּחַ אֶת טָבַע יְהוּדָתָם. יְהוּדֵי טָבְעִי בְּמֵלָא הַמּוֹבָן הַיָּה הַגְּאוּן
 הַצְּדִיק הַאֲדָרְתִי וְז"ל, הַהֲרַמְזֻנָּה הָעֵבֵרִית, הַיּוֹצֵאת מִכָּל הַתּוֹרָה הַפְּעִישִׁית כְּלָה לְכָל
 עֲנִיָּהּ, הִיְתָה מִנְגֶּנֶת בְּקֻרָב נֶפֶשׁוֹ פְּנִימָה, וְעַל־כֵּן הָיָה קָשׁוּר בְּאַהֲבָה לְכָל מִצְוָה קִלָּה
 כְּחֻמוּנָהּ, "אֲשֶׁרִי אִישׁ יֵאָ אֵת ד' בְּמִצְוֹתָיו חַפֵּץ מְאֹד"¹⁴⁸.

א"י ו' סו

11

אשר קדשנו במצוותיו. הקדושה של ההתמסרות אל הענין הרוחני הטהור במלא
 טהרתו, בתוכן מסולק מכל עכירות זוהם רצוני משופל, אי אפשר לה להגלות
 בשום הופעה שבועלם, אפילו הרוחנית שברוחנית, לפי מובנם של בני אדם וכל
 יציר נברא. כי ההגבלה היצורית, והמועקה החמריית, היא קוצצת את כנפי הרוח
 כִּי באופן שלא יוכל להתנשא במרום עז קדשו. גם השכל האנושי ותוצאותיו מעורבים
 בהם חלקים עפרוריים של נטיות טבעיות נשפלות, שהן עושות את רשומן על
 ההסתעפות ההשכלית, עד שלא תוכל להיות כבר דואה במלא החופש בשפירי
 מרומי הקודש הטהור. רק המצוות האלהיות, הן נובעות מאותה הספירה המתעלה
 מכל החוג המוגבל, שהוא כולל בקרבו גם את כל המון צבאות הרוח, "הן בקדושו
 כִּי לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה, ושמים לא זכו בעיניו" (ע"פ איוב ד, יח: טו, טו), ואך
 הטהור האלהי, המופיע ע"י קדושת המצוות, הוא מרום טהרת הקדושה המקורית,
 הבאה מאור הקדושה העליונה, החפשית מכל מעצור של מצר וכל מועקה של איזו
 הגבלה והכבדה שעבודית לכל כוח וכל חומר, הוא מקדש אותנו, בעוז קבלת חיובו
 והוצאת גבורת מפעלו בחיינו המעשיים: אשר קדשנו במצוותיו.

ו'א"י ו' סו

8

וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו. יֵשׁ לְהַעִיר בְּדָבָר הַלַּא דְּבָר
 זֶה הוּא מְתַנְּאֵי הַכְּבוֹד שֶׁרָשַׁם בְּמַעֲשֵׂה
 יִשְׂרָאֵל לֵה' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּסּוּפָא אֵת ה' הָאֱמֻנָה
 וּמֵה מְקוֹם לְהַנְדִּיר בְּדָבָרִים שְׁמֵה' לְיִשְׂרָאֵל:
 וְאוּלָּי כִי תִפְאָרֵת יִשְׂרָאֵל הִיא מֵה שֶׁהַעֲלָה וְרֹמַם
 אוֹתָם בְּתַת לֵהֶם כָּל הַמִּצְוֹת, מֵה שְׁלֵא
 עָשָׂה בְּן לָרְאשׁוֹנִים שֶׁהִגִּים שָׂנְאָן מִצְוֹתָיו יְהָבֶרֶךְ
 לָאֶדָם וְלִנְחַ וְלִהְיֹבֹת לֹא נִמְן אֶלֶּא בִי ג' הָרַגְרִים
 אֲכַל לְיִשְׂרָאֵל נִמְן שְׁמִירַת כָּל מִצְוֹתָיו יְהָבֶרֶךְ,
 וְיֵשׁ לְךָ לַעֲמֵת כִּי כָּל הַמִּצְוֹת אֵינִם אֶלֶּא שְׁמִירַת
 מַהֲמַעֲבֹב וּמְלַלְדוֹ הַנֶּפֶשׁ וְהַשְׁלָמַת שְׁמִירַת
 הַמִּצְוֹת יְהִיָּה הָאֶדָם שְׁלַם מִכָּל מוּם וּמִכָּל
 לְקָרִיף:
 ו'א"י ו' סו

9

אֲרוּר אֲשֶׁר דַּא יָקִים נְגוּ' לַעֲשׂוֹת נְגוּ'. יֵשׁ
 כְּמַשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב שֶׁכְּנֻתוֹ לומר עַל דְּבָרִים
 הָאֲמוּרִים בְּעֲנָנָן, וְנֵשׁ בְּמַשְׁמַעוֹתוֹ שֶׁעַל כָּל הַתּוֹרָה
 כָּל־אֵת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וּקְבִילוֹת עֲלֵיהֶם בְּאֵלָה
 וּכְשִׁבְעָהּ, לְשׁוֹן רַשׁ"י:
 וְלִפִּי דַעֲמִי, כִּי הַשְּׁכֵלָה הַזֹּאת, שְׂיֻדָה בְּמִצְוֹת
 כְּלָבו וְהִיָּה כַעֲיָנִי אֵמֵת וְאֵמֵן שֶׁהַעֲשָׂה
 אוֹתוֹן יְהִיָּה לוֹ שְׂכָר וְטוֹבָה וְהַעֲבוֹר עֲלֵיהֶן יַעֲנֵשׁ,
 וְאֵם יִכְפֹּר בְּאֶחָת מֵהֶן אוֹ תִהְיֶה כַעֲיָנִי בְּטִלָה
 לְעוֹלָם, הַנָּה הוּא אָרוּר. אֲכַל אִם עָבֵר עַל אַחַת
 מֵהֶן, כְּגוֹן שֶׁאֲכַל הַחַזִּיר וְהַשְּׂחָז לְטֹאֲתוֹ אוֹ
 שְׁלֵא עָשָׂה סָפָה וְלֹלֶב לַעֲצִלָה, אֵינֶנּוּ בַּחֲרֵם
 הַזֶּה, כִּי לֹא אִמְרָה הַכְּתוּב אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה אֵת
 דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אֶלֶּא אִמְרָה אֲשֶׁר לֹא יִקָּם
 כִּי אֵת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת, כִּטְעַם קִימוֹ
 וּקְבִילוֹת הַיְהוּדִים (אִסְתֵּר ט כו). וְהַנָּה הוּא תְּרַם
 הַמְּוֹרְדִים וְהַכּוֹפְרִים:
 ו'א"י ו' סו

10

כג. מִכְרַךְ אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו כו'. הַמְּטַרָה שֶׁל כָּל
 הַמִּצְוֹת כּוֹלֵן הִיא שִׁיבִיאוֹ אֶת הַחַיִּים כּוֹלֵם לְמַדְרָגָה הַיּוֹתֵר נַעֲלָה,
 לְמַדְרָגָה זוֹ שְׂרַאוּיִים הִיוּ הַחַיִּים לְהוֹיֵת תְּכֵלֶת עֲצֻמִּית. הַחַיִּים
 הַהוּם שֶׁהִם מְלֵאִים פְּגָמִים וַחֲסוּרֹנוֹת אֵינֶם רַאוּיִים כָּל־שִׁהִיו
 כִּי מְטַרָה אֶל הַמִּצְוֹת, כִּי עַל כְּרַחֵךְ אַתָּה חִי'. אֲמַנֵּם מַעֲבַר הוּא
 הַהוּוֹ אֶל הַעֲתִיד, שִׁהִיו הַחַיִּים אוֹ מְטַרָה לַעֲצָמָם וְלֹא אֲמַצְעִיִּים,
 מְפַנֵּי שִׁהִיו נַחֲמִדִּים, שִׁהִיו מְלֵאִים בַּחֲכָמָה, בַּגְּבוּרָה וּבְצַדִּיק,
 כַּשְׂמַחָה וּבְעַנְג. הַמִּצְוֹת שֶׁהֶן עַרוּכּוֹת כְּקוּים יִשְׂרָאֵל הַמּוֹבִילוֹת אֶת
 הַחַיִּים לְאוֹתָהּ הַמְּטַרָה שֶׁהִיא הַקְדוּשָׁה, כַּאֲשֶׁר בִּיאֲרֻנוֹ גֹּדֶר
 הַקְדוּשָׁה שֶׁאֵינוּ אֲמַצְעִי כִּי־אֶת תְּכֵלֶתִי, הֵן כְּכַר מִקְדָּשׁוֹת אֶת הַחַיִּים
 כְּמֵה שֶׁהֶן מַחֲכַרּוֹת אֲלֵיהֶם כְּהוּוֹ.
 ו'א"י ו' סו

ו'א"י ו' סו